

18. Ponomarov O.S. Prakseolohichni aspekty filosofii spilkuвання / O. Pp. Ponomarov // *Filosofia spilkuвання: filosofii, psykholohiia, sotsialna komunikatsiia* – Kh. : KhNTUSH, 2008 – №5. – 2012. – Pp. 51–56.
19. Zvetnyi S.A. Obshchenye kak vyd sotsyalnoho poznanyia / S.A. Zvetnyi // *Filosofia spilkuвання: filosofii, psykholohiia, sotsialna komunikatsiia*. – 2012. – № 5. – Pp. 43–50.
20. Ilhanaieva V.O. Bibliotchna osvita: nova paradyhma rozvytku / V.O. Ilhanaieva. – K. : Red. zhurn. «Bibliotech. visnyk», 1996. – 256 p.
21. Sokolov A.V. Metateoriia sotsial'noi kommunikatsii / A.V. Sokolov. – Spb., 2001. – 342 p.
22. Kuznietsova T.V. Aksiolohichni modeli mas-mediinoi informatsii: komunikatyvno-kontseptualnyi pidkhd: avtoref. dys. ... d-ra z sots. komunikatsii / T.V. Kuznietsova; Kyiv. nats. un-t im. Vol. Shevchenka. – K., 2010. – 31 p.
23. Kvit S.M. Masovi komunikatsii. – K. : Vyd. dim «Kyievo-Mohylianska akademiia», 2006. – 251 p.
24. Rizun V.V. Teoriia masovoi komunikatsii: pidruch. dlia stud. haluzi 0303 «zhurnalistyka ta informatsiia» / V.V. Rizun. – K. : Vydavnychiy tsentr «Prosvita», 2008. – 260 p.
25. Potiatyuk B. Media: kliuchi do rozuminnia: Media krytyka / B. Potiatyuk. – Lviv : PAIS, 2004. – 312 p.

УДК 316.77:02

А.В. Ліпінська

МІСЦЕ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СЕРЕД ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН ПІДГОТОВКИ ДОКУМЕНТОЗНАВЦІВ

У статті розглянуто роль і зміст навчальної дисципліни «Інформаційно-аналітична діяльність». Визначено особливості її викладання на кафедрі документознавства та інформаційної діяльності Київського національного університету культури і мистецтв для бакалаврів зі спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність».

Ключові слова: інформаційно-аналітична діяльність, інформаційна діяльність, документознавство, інформаційна аналітика, інформаційні процеси.

А.В. Липинская

МЕСТО ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СРЕДИ СПЕЦИАЛЬНЫХ ДИСЦИПЛИН ПОДГОТОВКИ ДОКУМЕНТОВЕДОВ

В статье рассмотрено роль и место учебной дисциплины «Информационно-аналитическая деятельность». Определены особенности ее преподавания на кафедре документоведения и информационной деятельности Киевского национального университета культуры и искусств для бакалавров по специальности «Документоведение и информационная деятельность».

Ключевые слова: информационно-аналитическая деятельность, информационная деятельность, документоведение, информационная аналитика, информационные процессы.

А.В. Lipinska

THE PLACE OF INFORMATION AND ANALYTICAL ACTIVITY AMONG SPECIAL DISCIPLINES FOR PREPARATION OF RECORDS INFORMATION MANAGERS

This article is examined the role and content of the course «Information and Analytical Activity». The features of teaching this courses were determined for Bachelors of specialty «Records Management and Information Activity» at the Department of Records Management and Information Activity of Kyiv National University of Culture and Arts.

Keywords: information and analytical activity, information activity, records management, information analytics, information processes.

Вітчизняна система підготовки документознавців нині знаходиться перед необхідністю одночасного вирішення кількох важливих проблем. По-перше, це підготовка студентів з урахуванням сучасних вимог ринкової економіки. По-друге, створення умов для опанування майбутніми фахівцями сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, які бурхливо розвиваються. При цьому, вітчизняна освітня галузь повинна реагувати на ті зміни в характері навчання, які відбуваються у контексті глобальних освітніх тенденцій. До них відносять:

- значимість освіти як для фахівців, так і для суспільства;
- масовий характер освіти та її безперервність як нову якість;
- адаптація освітнього процесу до запитів і потреб суспільства;
- орієнтація на активне освоєння людиною способів пізнавальної діяльності;
- орієнтація навчання на особистість студента, забезпечення можливостей її саморозкриття.

Крім того, переведення вітчизняної системи вищої освіти на Болонську систему відбувається за умов хронічного недофінансування, викликаного як загальним станом розвитку української економіки, так і загальносвітовою фінансово-економічною кризою.

Усе це визначає загальну актуальність питань надання студентам-документознавцям відповідних знань і навичок, у т. ч. і через розроблення та запровадження спеціальних навчальних дисциплін, особливо інформаційно-управлінського спрямування. Прикладом такої дисципліни може бути «Інформаційно-аналітична діяльність» (ІАД), включена як нормативна навчальна дисципліна в Галузевий стандарт вищої освіти за напрямом «Документознавство та інформаційна діяльність».

Як нова дисципліна у системі підготовки фахівців у галузі документознавства та інформаційної діяльності, ІАД вимагає осмислення й обґрунтування на різних рівнях. Основні принципи, методи та прийоми викладання, тематичний аналіз, міждисциплінарні зв'язки – коло питань, які ще потребують свого вирішення [2].

Навчальна дисципліна «Інформаційно-аналітична діяльність» базується на тому

факті, що, перетворившись у ХХ ст. на професійну, ІАД нині впливає практично на всі галузі суспільного життя. Вона стає значимим фактором успіху будь-якої організації, підприємства чи фірми. Тому інформаційно-аналітичні підрозділи створюють у структурі органів державної та місцевої влади, у міністерствах і відомствах, в органах ЗМІ, у галузі бізнесу, при політичних партіях і рухах. Бурхливо розвиваються ринки аналітичної інформації, інтелектуального продукту, методичного та програмного забезпечення. Тобто, ІАД невід'ємно пов'язана з процесом інтелектуалізації суспільного життя.

Як засвідчує аналіз останніх публікацій, проблемам організаційного оформлення ІАД приділено значну увагу вітчизняних і зарубіжних дослідників. Інформаційно-аналітична діяльність як елемент системи з забезпечення прийняття управлінських рішень, розглянута у працях українських і російських учених: А. Дегтяра, С.П. Кулицького, Є. Коломієць, Л. Лавринович, І. Мелюхіна, Г. Сілкової, Н. Слядневої та багатьох інших.

У дослідженнях зарубіжних науковців розглянуто важливі аспекти політичного аналізу, аналітичної діяльності в державному управлінні, які становлять інтерес і для процесу організаційного становлення системи ІАЗ управління різного рівня.

Водночас, є чимало невирішених аспектів загальної проблеми, у т. ч. й організаційно-документне оформлення і забезпечення ІАД взагалі та підготовка для цього відповідних фахівців, зокрема.

Передусім необхідно зазначити, що ІАД – це особлива галузь людської діяльності, покликана забезпечити інформаційні потреби суспільства за допомогою аналітичних технологій через опрацювання вихідної інформації й отримання якісно нового знання.

Інформаційно-аналітична діяльність виконує завдання якісно-змістовного перетворення інформації, функціонально перетинаючись у цьому аспекті з науковою (виробництво нового знання) й управлінською (розроблення варіантів рішень) діяльністю. При цьому, аналітику розглядають як дисципліну, яка поєднує три найважливіші компоненти: методологію інформаційно-аналітичної роботи,

організаційне забезпечення цього процесу та технологічно-методологічне забезпечення розроблення і створення інструментальних засобів для її ведення.

Але є й інші підходи до визначення інформаційно-аналітичної діяльності, розглянемо деякі з них.

За визначенням, запропонованим Г. Сілковою, інформаційно-аналітична діяльність – це особливий напрям інформаційної діяльності, пов'язаний з виявленням, опрацюванням, зберіганням і поширенням інформації переважно у галузі управлінської, політичної й економічної діяльності [4]. Звичайно, лише цими галузями ІАД не обмежується. Можливості її використання в сучасному інформаційному просторі безмежні, і це повинні усвідомлювати фахівці в галузі документознавства та інформаційної діяльності.

Н. Сляднева під інформаційною аналітикою у сучасному світі розуміє продукт низки конструктивних, творчих, загальноцивілізаційних тенденцій, які характеризують розвиток людського суспільства на межі століть і тисячоліть: процесу глобалізації, тенденції до формування пріоритетів стійкого розвитку цивілізації й інформатизації [5]. Інформаційна аналітика, використовуючи всі можливості, які надають інформаційно-аналітичні служби, активно оперуючи їх інформаційними продуктами та послугами, виконує, передусім, завдання якісно-змислового перетворення інформації, функціонально перетинаючись у цьому з науковою (виробництво нового знання) й управлінською (розроблення варіантів рішень, сценаріїв) діяльністю.

Л. Лавринович зазначає, що ІАД у сучасному світі – найнеобхідніший елемент діяльності фахівця у будь-якій галузі суспільно-економічного життя. Проте її специфіка полягає в тому, що вона великою мірою залежить від базових закономірностей розвитку тієї чи іншої галузі. Фахівець у галузі документознавства та інформаційної діяльності повинен уміти орієнтуватися в широкому комплексі проблем, знаходити нестандартні їхні рішення, базуючись на міждисциплінарному підході. А отже, при вивченні дисципліни повинні враховувати досягнення цілої системи навчальних дисциплін [2].

На думку Є. Коломієць, інформаційно-аналітична діяльність у сучасному державному управлінні – це сукупність дій і заходів для збирання, накопичення, опрацювання й аналізу даних, які здійснюються на основі ІКТ з метою обґрунтування прийняття рішень відповідних органів влади, для здійснення організуючого впливу на ті галузі суспільного життя, що потребують регулювання через систему органів державної влади [1].

ІАД – особливий напрям інформаційної діяльності, пов'язаний з виявленням, опрацюванням, зберіганням і поширенням інформації переважно в галузі управлінської, політичної та економічної діяльності. Проте, для управлінської галузі, політики й економіки, важливим є не стільки своєчасне ознайомлення з первинною інформацією, скільки випереджувальне виявлення проблемних ситуацій і прогноз розвитку подій.

ІАД у державному управлінні – сукупність дій і заходів на основі методів і засобів для збирання, накопичення, опрацювання й аналізу даних на основі ІКТ з метою обґрунтування прийняття рішень для здійснення організуючого впливу на ті галузі суспільного життя, що потребують регулювання через систему органів державної влади шляхом використання повноважень державної влади.

Інформаційно-аналітична діяльність пронизує всі галузі людської діяльності, проте вирізняється серед них своїми цілями, завданнями, засобами та результатами. Створення аналітичних центрів різного рівня, підготовки оглядово-аналітичних документів підрозділами чи окремими установами, зумовили необхідність надання майбутнім фахівцям з документознавства необхідних умінь щодо організації інформаційно-аналітичної діяльності.

Виходячи з вищевказаного, ІАД розглядають як навчальну дисципліну, що в контексті сучасних досягнень документознавства, менеджменту та соціальних комунікацій посилює світоглядну та теоретичну професійну підготовку бакалаврів-документознавців.

Метою навчання зазначеної дисципліни є формування у студентів знань про закономірності функціонування інформації у процесі управління, засвоєнні механізмів впливу зміс-

товних характеристик інформації на процедуру прийняття управлінських рішень, а також напрацюванні відповідних практичних навичок роботи з різними джерелами інформації.

Для досягнення зазначеної мети передбачено вирішення таких завдань:

➤ освоєння студентами методичних підходів до дослідження документаційних потоків та аналітичного опрацювання інформації з метою інформаційного забезпечення галузі управління;

➤ засвоєння студентами знань про інформаційні ресурси, особливості інформаційних процесів, способи отримання необхідної інформації, властивості інформації, закономірності формування і функціонування документально-інформаційних потоків, структуру інформаційного ринку, типи та види інформаційних продуктів і послуг, можливості мережі Інтернет як пошукового масиву;

➤ формування у студентів уміння виявляти джерела необхідної інформації, здійснення моніторингових досліджень із використанням усіх доступних джерел інформації, аналіз достовірності отриманої інформації, підготовка та редагування аналітичних матеріалів, створення інформаційних масивів за певною тематикою, здійснення експертного оцінювання та підготовка експертного висновку для прийняття рішення.

На основі теоретичних і практичних робіт вітчизняних та зарубіжних фахівців визначені вимоги до знань, умінь і навичок студентів. Навчальну дисципліну «ІАД» майбутні бакалаври-документознавці КНУКіМ вивчають протягом третього та четвертого семестрів. Для її вивчення навчальним планом відведено 180 годин, серед них: 40 лекційних годин, 10 годин семінарських і 30 годин практичних занять, 100 годин самостійної роботи. Навчальна дисципліна складається з 2-х модулів, що містять 9 тем, пов'язаних між собою.

Перший модуль «Теоретичні основи інформаційно-аналітичної діяльності» містить 4 теми: «Інформаційна та інформаційно-аналітична діяльність: основні поняття, історичний огляд», «Інформаційна та інформаційно-аналітична діяльність: проблеми, сучасний стан і перспективи розвитку», «Психологічні основи інформаційно-

аналітичної діяльності» та «Суб'єкти інформаційної діяльності та їхні потреби в інформації», пов'язані з теоретичними засадами ІАД і психологічними основами організації ІАД.

Другий модуль «Джерела інформації для інформаційно-аналітичної діяльності» містить 5 тем: «Джерела інформації та інформаційні посередники», «Інформаційно-аналітичний процес: суть, принципи, інструментарій», «Нормативно-правові основи регулювання інформаційної діяльності», «Інформаційно-аналітична діяльність організації», «Світовий і вітчизняний досвід організації інформаційно-аналітичної діяльності», присвячені вивченню інформаційних ресурсів і джерел, вітчизняного та зарубіжного досвіду організації ІАД.

Підсумковий контроль засвоєння знань здійснюють у формі заліку в четвертому семестрі, також передбачено написання курсової роботи та рубіжні етапи контролю у формі усного опитування, перевірки конспектів, тестування, практичних і семінарських занять, написання модульних контрольних робіт.

У межах курсу передбачені практичні та лабораторні заняття, на яких студенти засвоюють процес організації ІАД (різновиди, користувацьке призначення і технологію підготовки інформаційно-аналітичних продуктів і послуг), досліджують інформаційно-аналітичну інфраструктуру України та інших держав, організаційно-правовий статус інформаційно-аналітичних служб, здобувають уміння та навички аналізу інформаційних потоків крізь призму здобутих під час вивчення теоретичного курсу знань. Вони вирішують чітко структуровані завдання, використовуючи для цього оптимальні методи та засоби [2]. Більша частина практичних занять має дискусійний або проектувальний характер, відбувається у формі ділових ігор, спрямована на вирішення ситуаційних завдань. Позааудиторна робота студентів орієнтована на засвоєння інформаційної термінології та добір ілюстративного матеріалу до основних положень дисципліни на основі рекомендованих для самостійного вивчення наукових джерел.

У результаті вивчення першого модуля «Теоретичні основи інформаційно-аналітичної діяльності» студенти повинні:

► мати уявлення: про інформаційно-аналітичну інфраструктуру України; цільовий, системний і ситуаційний аналіз ІАД; історію розвитку ІАД; основні проблеми ІАД; сучасний стан і перспективи розвитку; вимоги до особистості та професійних якостей керівника; про особливості діяльності керівників різних рівнів; про психологічні особливості організації ІАД; про суб'єктів ІАД; про систему навчання та підвищення кваліфікації співробітників і ефективності різних освітніх програм у галузі ІАД; про теорію мотивації інформаційних працівників;

► знати: понятійний апарат ІАД, основні етапи розвитку ІАД; сутність і зміст ІАД у ринкових умовах; статистичні показники ІАД; професійні вимоги до документознавця й інформаційного аналітика; методи добору й оцінювання діяльності співробітників; особливості планування і форми підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації, механізми мотивації, методи стимулювання й особливості їхнього використання; види, етапи кар'єрного зростання та принципи керування кар'єрою співробітників; принципи, зміст, форми та методи внутрішньо організаційних комунікацій, завдання і механізми формування організаційної культури; стилі проведення організаційних змін;

► уміти: організовувати пошук, збирання й опрацювання даних і підготовку необхідної інформації для прийняття відповідних управлінських рішень; керувати повним життєвим циклом інформації від її створення чи отримання до знищення; створювати динамічні фонди інформаційних ресурсів з урахуванням інформаційних потреб користувача; самостійно вдосконалювати свою кваліфікацію в інформаційній галузі відповідно до виконання певних управлінських функцій; демонструвати експертні знання змісту та формату інформаційних ресурсів; забезпечувати доступ до наявних інформаційних ресурсів; вести переговори про придбання та ліцензування необхідних інформаційних продуктів і послуг; розробляти та практично реалізовувати інформаційну політику організації; здійснювати дослідження інформаційних потреб потенційних груп користувачів, пропонувати необхідні інформаційні рішення для цих груп;

розробляти відповідні інформаційні послуги та продукти.

У результаті вивчення другого модуля «Джерела інформації для інформаційно-аналітичної діяльності» студенти повинні:

► мати уявлення: про основні джерела отримання інформації; суть, принципи й інструментарій ІАД; нормативно-правові акти, що регулюють організацію ІАД; особливості організації ІАД в організації; вітчизняний і зарубіжний досвід організації ІАД;

► знати: основні інформаційні права громадянина України; принципи інформаційно-аналітичного процесу; особливості організації інформаційно-аналітичної діяльності в Україні; особливості організації ІАД за кордоном;

► уміти: досліджувати, аналізувати, синтезувати інформацію та презентувати її у зручних для використання формах; розробляти та застосовувати методику досліджень якісних і кількісних параметрів інформації; постійно вдосконалювати інформаційні продукти та послуги; здійснювати оцінювання, добирати та застосувати сучасні ІКТ, удосконалюючи доступ до інформації; здійснювати експертне оцінювання баз даних, індексації з метою вдосконалення стратегій пошуку інформації й її ефективного використання; захищати право клієнтів на конфіденційність інформації; прогнозувати, які з існуючих ІКТ, що вважають нерелевантними для поточної політики, можуть виявлятися ефективними в майбутньому; визначати, експертно оцінювати та поповнювати інформаційні ресурси організації, обирати та купувати опубліковану інформацію; створювати інформаційні продукти; визначати стандарти, що стосуються якості інформаційних ресурсів, отриманих з внутрішніх і зовнішніх джерел інформації; визначати експертів, які можуть оцінювати зміст інформації; вживати заходи для підвищення якості інформації; керувати повним циклом документально-інформаційного процесу; використовувати системи опрацювання інформації, прикладного ПЗ, використання мереж для опрацювання та поширення інформації; організувати інформаційно-аналітичну діяльність на підприємстві; здійснювати пошук інформації, необхідної для задоволення інформаційних потреб користувачів.

У цілому, можна констатувати, що зміст навчальної дисципліни «ІАД» розкриває історичні, теоретичні та методологічні основи ІАД, сукупність теоретичних і практичних знань з управління ІАД установ в умовах ринкової економіки. Опануванню інформаційно-аналітичними технологіями документознавцями сприяє блочно-модульний принцип структурування інформаційно-аналітичних знань, у процесі навчання яких формуються вміння та навички інформаційного аналізу, розвиваються творчі здібності. Розвиток і поглиблення знань з ІАД сприяє формуванню сучасного світогляду, надає знання інноваційного характеру, вміння їхнього практичного

використання при вирішенні професійних, організаційних і управлінських проблем різних галузей діяльності.

Слід також наголосити, що враховуючи певну спорідненість ІАД і діяльності підрозділів з інформаційними та бібліотечно-інформаційними установами, доцільним здається введення навчальної дисципліни «Інформаційно-аналітична діяльність» до навчальних планів підготовки бакалаврів і з інших спеціальностей, наприклад, бібліотечно-го напрямку, що сприятиме підвищенню конкурентоздатності цих фахівців на сучасному ринку праці.

Використані джерела

1. Коломієць Є.В. Основні напрямки аналітичної діяльності в сучасному державному управлінні [Текст] / Є.В. Коломієць // Матеріали міжнародної наукової конференції «Дні науки філософського факультету-2013», 16-17 квітня 2013 р. / редкол.: А.Є. Конверський [та ін.]. – К. : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2013. – Ч.10. – С. 25–27.
2. Лавринович Л.Б. Концепція та структура навчального курсу «Інформаційно-аналітична діяльність» (з досвіду викладання) [Текст] / Л.Б. Лавринович ; за заг. ред. канд. філос. наук, доц. Л.В. Квасюк // Наукові записки. Серія «Культура та соціальні комунікації». – Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2009. – Вип. 1. – С. 284–289.
3. Мелюхин И.С. Информационно-аналитическая деятельность как она есть [Текст] / И.С. Мелюхин // Информационные ресурсы России. – 1999. – № 1. – С. 11–14.
4. Сілкова Г. Інформаційно-аналітична діяльність як напрям інформаційної діяльності [Текст] / Г. Сілкова // Вісн. кн. палати. – 1999. – № 3. – С. 15–16.
5. Сляднева Н. Информационно-аналитическая деятельность: проблемы и перспективы [Текст] / Н. Сляднева // Информационные ресурсы России. – 2001. – № 2. – С. 14–21.

References

1. Kolomiets Ye.V. Osnovni napriamky analitychnoi diialnosti v suchasnomu derzhavnomu upravlinni [Tekst] / Ye.V. Kolomiets // Materialy mizhnarodnoi naukovoï konferentsii «Dni nauky filosofskoho fakultetu-2013», 16-17 kvitnia 2013 r. / redkol.: A.Ye. Konverskyi [ta in.]. – K. : Vydavnycho-polihrafichnyi tsentr «Kyivskiy universytet», 2013. – Ch.10. – Pp. 25–27.
2. Lavrynovych L.B. Kontsepsiia ta struktura navchalnoho kursu «Informatsiino-analitchna diialnist» (z dosvidu vykladannia) [Tekst] / L.B. Lavrynovych // Naukovi zapysky. Seriiia «Kultura ta sotsialni komunikatsii» / za zah. red. kand. filos. nauk, dots. L.V. Kvasiuk. – Ostroh: Vydavnytstvo Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia», 2009. – Assue. 1. – Pp. 284–289.
3. Meliukhin I.S. Informatsionno-analiticheskaia deiatel'nost' kak ona est' [Tekst] / I.S. Meliukhin // Informatsionnye resursy Rossii. – 1999. – № 1. – Pp. 11–14.
4. Silkova H. Informatsiino-analitchna diialnist yak napriam informatsiinoi diialnosti [Tekst] / H. Silkova // Visn. Kn. palaty. – 1999. – № 3. – Pp. 15–16.
5. Sliadneva N. Informatsionno-analiticheskaia deiatel'nost': problemy i perspektivy [Tekst] / N. Sliadneva // Informatsionnye resursy Rossii. – 2001. – № 2. – Pp.14–21.